

ВІДГУК **офіційного опонента**

доктора наук з фізичного виховання та спорту, професора Москаленко Н.В. на дисертаційну роботу **Бакіко Ігора Володимировича** за темою: «Теоретико-методичні засади формування цінностей здорового способу життя в процесі фізичного виховання у дітей шкільного віку», яка представлена на здобуття наукового ступеня доктора наук з фізичного виховання та спорту за спеціальністю 24.00.02 – фізична культура, фізичне виховання різних груп населення

Актуальність обраної теми. За твердженням науковців завдання з формування, збереження та зміцнення здоров'я дітей і молоді не може залишатися без уваги суспільства. Здоровий спосіб життя формується проявами суспільства і пов'язаний з особистісно-мотиваційним втіленням індивідом своїх соціальних, психологічних і фізіологічних можливостей і здібностей. Від того, наскільки успішно вдається сформувати і закріпити у свідомості навички і принципи здорового способу життя в шкільному віці, залежить в подальшому вся діяльність людини.

Особливе занепокоєння викликає погіршення стану фізичного здоров'я учнів закладів загальної середньої освіти. Однією з причин є недостатня поінформованість про способи збереження і зміцнення здоров'я, низька мотивація до здорового способу життя. У закладах загальної середньої освіти здоров'язбережувальні програми не знаходять достатньої підтримки, а система шкільної освіти не формує належної мотивації до здорового способу життя.

Це свідчить про необхідність розробки і впровадження в освітньо-виховну систему формування здорового способу життя у співпраці школи та сім'ї.

Наукові дослідження свідчать про наявність глибоких протиріч між соціальними вимогами до виховання у дітей прагнення бути здоровими і можливостями навчальних закладів щодо їх цілеспрямованої реалізації.

Недостатня теоретична та практична розробленість означеної проблеми зумовила актуальність даного дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційну роботу виконано відповідно до наукової теми Зведеного плану науково-дослідної роботи НУФВСУ на 2006-2010 рр. за темою 3.1.2. «Науково-методичні засади вдосконалення викладання дисципліни «Теорія і методика

фізичного виховання»» (номер державної реєстрації 01064010782); Плану науково-дослідної роботи НУФВСУ на 2011-2015 рр. за темою 3.1. «Удосконалення програмно-нормативних засад фізичного виховання в навчальних закладах» (номер державної реєстрації 0111U001733); Плану науково-дослідної роботи НУФВСУ на 2016-2020 рр. за темою 3.12 «Теоретико-методичні основи вдосконалення програмно-нормативних засад фізичної підготовки дітей, підлітків і молоді» (номер державної реєстрації 0116U001626); Плану науково-дослідної роботи НУФВСУ на 2021-2025 рр. за темою 3.3 «Удосконалення системи педагогічного контролю фізичної підготовленості дітей, підлітків і молоді в закладах освіти» (номер державної реєстрації 0121U108938). Роль автора полягала в розробці теоретико-методичних засад формування цінностей ЗСЖ в процесі фізичного виховання у дітей шкільного віку.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх достовірність і новизна, повнота їх викладу в опублікованих працях. Обґрунтованість та достовірність результатів дослідження обумовлені сукупністю методологічних і теоретичних позицій дослідження; теоретико-методологічною обґрунтованістю концепції дослідження; аналізом сучасних підходів до вирішення проблеми; організацією експериментальної роботи з використанням комплексу методів дослідження, адекватних об'єкту і предмету, меті і завданням дисертаційного дослідження, практичною апробацією; статистичною обробкою отриманих результатів та позитивним ефектом від втілення.

У процесі виконання дисертаційного дослідження автором використано такі групи наукових методів дослідження: *теоретичні*: аналіз і систематизація науково-методичної літератури та інформаційних ресурсів мережі Інтернет для визначення понятійного апарату дослідження, сутності та структури таких понять, як здоров'я, ЗСЖ, фізичне виховання, а також для вивчення нормативних та програмно-методичних документів галузі фізичного виховання, освіти та культури для з'ясування стану науково-методичного забезпечення; контент-аналіз теоретичних і методичних робіт (монографій, навчальних посібників, методичних матеріалів), системний підхід; *емпіричні*: метод порівняння і зіставлення, соціологічні методи дослідження (анкетування), педагогічні методи дослідження (педагогічне спостереження, теоретичні тести,

тестування фізичної підготовленості (біг на 30 м, 60 м, 100 м; рівномірний біг без урахування часу, рівномірний біг 1000 м, 1500 м, 2000 м; підтягування на перекладині; згинання і розгинання рук в упорі, лежачи на підлозі; сила кисті; піднімання тулуба в сід за 1 хв.; стрибок у довжину з місця; «човниковий» біг 4 x 9 м; нахил тулуба вперед з положення сидячи; тест «Фламінго»); педагогічний експеримент (констатуючий, формуючий)); експрес-оцінка рівня фізичного здоров'я (ІМТ, ЖІ, СІ, ІР); антропометричні методи (довжини тіла, маси тіла, життєва ємність легень (ЖЄЛ), кистьова динамометрія, індекс маси тіла (ІМТ), життєвий індекс (ЖТ), силовий індекс (СІ)); методи визначення функціонального стану (ЧСС, АТ, проба М.-К., ІР); психолого-діагностичні методи (методика Є.В. Боченкової «Самоопис фізичного розвитку»; методика М. Рокича «Ціннісні орієнтації»); *статистичні*: статистичний аналіз результатів педагогічного експерименту для кількісного та якісного оброблення експериментальних даних.

Достовірність результатів підтверджено достатньою кількістю учасників дослідження. У констатуючому експерименті у 2008 р. взяли участь 420 учнів (хлопців – 210, дівчат – 210), у 2019 р. – 370 школярів, з яких 5-7 класи (128 учнів), 8-9 класи (121 учень), 10-11 класи (121 учень). У формуючому експерименті взяли участь 60 школярів, з яких до контрольної групи віднесено 30 учнів, до експериментальної – 30 учнів.

Повнота викладу результатів дослідження в наукових публікаціях, які зараховані за темою докторської дисертації. За темою дисертації опубліковано 60 наукових публікаціях (серед яких 22 одноосібні). Основні положення дисертаційної роботи викладені у фахових виданнях України – опубліковано 24 наукові праці; 1 – в періодичному науковому виданні Румунії, проіндексована у базі даних Scopus (Q4); 2 – у фаховому виданні України проіндексованих у базі даних Scopus (Q2); у монографіях «Актуальні проблеми і перспективи розвитку фізичного виховання, спорту і туризму» та «Theoretical-methodological and scientific aspects of physical education»; 22 праці мають апробаційний характер; 11 праць додатково відображають наукові результати дисертації.

Особистий внесок здобувача в опублікованих зі співавторами наукових працях полягає у постановці проблеми, вивченні методології дослідження, обранні методів досліджень, систематизації практичного матеріалу, теоретичному обґрунтуванні концепції теоретико-методичних засад

формування цінностей ЗСЖ в процесі фізичного виховання школярів, інтерпретації отриманих даних.

Кандидатську дисертацію на тему «Поєднання базової і варіативної частин програми з фізичної культури школярів» захищено у 2007 р. Матеріали кандидатської дисертації в тексті докторської не використано.

Апробація результатів дисертації. Основні положення і результати дослідження оприлюднено на: Международной научно-практической конференции «Молодая спортивная наука Беларуси» (Минск, 2014); Международной научно-практической конференции «Научное обоснование физического воспитания, спортивной тренировки и подготовки кадров по физической культуре, спорту и туризму» (Минск, 2016); IX Міжнародній науковій конференції молодих учених «Молодь та олімпійський рух» (Київ, 2017); I, IV Міжнародному науковому конгресі істориків фізичної культури «Історія фізичної культури і спорту народів Європи» (Луцьк – Світязь, 2017, 2021); Научно-практической конференции «Проблемы специального образования» (Ереван, 2017); Международной научно-практической конференции «Научно-методическое обеспечение физического воспитания и спортивной подготовки студентов вузов» (Минск, 2018); Международной научно-практической конференции «II Европейские игры – 2019: психолого-педагогические и медико-биологические аспекты подготовки спортсменов» (Минск, 2019); II – III Международной научно-практической конференции «Endless light in science» (Нур-Султан, Алматы, 2020); III Міжнародному симпозіуму «Освіта і здоров'я підростаючого покоління» (Київ, 2021); Міжнародній науково-практичній конференції «Трансформація освіти в контексті процесів глобалізації» (Дніпро, 2021); II Міжнародній науковій Інтернет-конференції «Актуальні проблеми фізичної культури, спорту і здоров'я» (Черкаси, 2021); V, VI Міжнародній науково-практичній конференції «Фізична активність і якість життя людини» (Луцьк, 2021, 2022); Міжнародній науково-практичній конференції «Дослідження інновацій та перспективи розвитку науки і техніки у XXI столітті» (Рівне, 2021); Всеукраїнських науково-практичних конференціях: «Теоретико-методичні основи організації фізичного виховання молоді» (Львів, 2008); Науково-практичній конференції «Традиції та інновації в сучасній педагогічній діяльності: європейський вимір» (Ізмаїл, 2017); I Всеукраїнський електронній науково-практичній конференції з міжнародною участю «Інноваційні та інформаційні технології у фізичній

культури, спорті, фізичній терапії та ерготерапії» (Київ, 2018); VII Всеукраїнська науково-практична конференція «Медико-біологічні проблеми фізичного виховання різних груп населення» (Кременець, 2021); на щорічних науково-практичних конференціях професорсько-викладацького складу Луцького національного технічного університету (2010 – 2022).

Результати дослідження обговорювались на звітних наукових конференціях кафедри ТМФВ НУФВСУ, засіданнях кафедри фізичної культури, спорту та здоров'я Луцького національного технічного університету (2007 – 2022 рр.).

Вищезазначене свідчить, що результати докторського дисертаційного дослідження І.В. Бакіко у наукових публікаціях викладено повно та належним чином апробовано.

Наукова новизна, загальнонаціональне або світове значення дослідження полягає у тому, що вперше:

– обґрунтовано концепцію формування цінностей ЗСЖ в процесі фізичного виховання у дітей шкільного віку, яка відрізняється структурними складовими: теоретико-методичними передумовами (суспільно-історичні, соціально-педагогічні, особистісні, біологічні, зарубіжний досвід), метою, завданнями, науковими підходами (системний, аксіологічний, особистісно-орієнтований, діяльнісний, мотиваційний, когнітивний), принципами, напрямками впливу на формування рефлексії досягнень, фізичного здоров'я, мотивації до ЗСЖ та ціннісних орієнтацій, організаційно-педагогічних умов реалізації концепції, алгоритмом впровадження та критеріями ефективності;

– обґрунтовано алгоритм впровадження теоретико-методичних засад формування ЗСЖ в процес фізичного виховання школярів ЗЗСО та встановлено його ефективність, що забезпечує цілеспрямоване управління цим процесом, взаємозв'язок теоретичної підготовки та здоров'язберігаючої діяльності в цілісному освітньому процесі для підвищення рівня сформованості позитивного ставлення учнів до свого здоров'я;

– визначено взаємозв'язок між термінальною цінністю «здоров'я» як узагальненою життєдіяльністю підлітків та їх індивідуальними цінностями-стимулами, які змінюються в процесі онтогенезу і тільки до 15 – 16 років між ними з'являється причинно-наслідкові зв'язки, що свідчать про формування розуміння своєї здоров'яформуючої діяльності;

– визначено динаміку впливу факторів в процесі підліткового онтогенезу: ціннісні орієнтації, фізичний розвиток, фізична підготовленість та роботоздатність, самооцінка фізичного розвитку, які з віком мають різну вагу з перевагою як в 5 – 7 (фізична підготовленість та роботоздатність), 8 – 9 (самооцінка фізичного розвитку) та 10 – 11 класах (ціннісні орієнтації), як серед юнаків так і дівчат, що відкриває можливості для вибору і співвідношенню засобів теоретичної і практичної підготовки, організаційно-методичних умов, проведення процесу фізичного виховання в ЗЗСО, спрямованого на формування цінностей ЗСЖ учнів;

– визначено ієрархію термінальних та інструментальних цінностей юнаків і дівчат і розроблено моделі їх ціннісних орієнтирів й поведінкових характеристик у віковому та статевому аспектах.

Отримали подальший розвиток:

– підходи до здійснення школярами здоров'язберігаючої діяльності та обліку ними чинників ЗСЖ;

– наукові дані про структуру та зміст рухової активності сучасної шкільної молоді, рівень їх фізичної підготовленості;

– напрями та результати досліджень фізичного здоров'я та фізичного стану школярів;

– підходи до формування у школярів теоретичних основ ЗСЖ у процесі фізичного виховання, що включали застосування інтерактивних методів навчання.

Практична значущість дисертаційної роботи І.В. Бакіко полягає у можливості застосування її теоретичних положень і практичних напрацювань у напрямі формування цінностей ЗСЖ школярів ЗЗСО у процесі фізичного виховання. Сформульовані в дисертаційній роботі висновки є основою для запровадження в матеріали навчальних дисциплін «Теорія і методика фізичного виховання», «Теорія і методика фізичного виховання у закладах вищої освіти», «Основи теорії здоров'я», «Основи ЗСЖ», «Наукові основи формування ЗСЖ» Національного університету фізичного виховання і спорту України; «Теорія і методика фізичного виховання» Луцького національного технічного університету, Волинського національного університету імені Лесі Українки, Сумського державного педагогічного університету імені А.С. Макаренка та Поліського державного університету (м. Пінськ, Республіка Білорусь).

На основі теоретичних положень дисертаційного дослідження були розроблені практичні рекомендації, які можуть використовуватися під час проведення занять з фізичної культури вчителями, а також при викладанні курсів для підвищення кваліфікації вчителів фізичної культури.

Теоретичні положення матеріалів дисертаційної роботи та сформульовані висновки впроваджено у: навчально-виховний процес учнів ЗЗСО та тренувальний процес школярів, які займаються у ДЮСШ Волинської області; тренувальний процес школярів, які займаються в ДЮСШ м. Луцька; тренувальний процес каратистів Луцького бійцівського клубу «Bushido»; Волинського інституту післядипломної педагогічної освіти; освітній процес студентів спеціальності 014.11 Середня освіта (фізична культура) Луцького національного технічного університету, Національного університету фізичного виховання і спорту України, Волинського національного університету імені Лесі Українки, Сумського державного педагогічного університету імені А.С.Макаренка, Поліського державного університету (м. Пінськ, Республіка Білорусь). Впровадження результатів дисертаційної роботи підтверджені відповідними актами.

Відсутність (наявність) академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації. Аналіз докторської дисертації І.В. Бакіко дозволяє констатувати, що у рукопису відсутні академічний плагіат, фабрикації та фальсифікації наукових даних і експериментальних результатів. Також це підтверджено відповідними матеріалами метрологічної експертизи дисертації фахівцями НУФВСУ (Київ): UNICHECK (22.11.2022) – ID перевірки: 1012884658; ID користувача: 100010637.

Оцінка змісту дисертації, її завдання в цілому та ідентичності змісту реферату і основних положень дисертації. Дисертація складається з анотації, переліку умовних позначень, вступу, 6 розділів, висновків, списку використаних джерел (531 найменування, з них – 51 іноземною мовою) та 17 додатків. Загальний обсяг дисертації – 569 сторінок. Робота містить 123 таблиці, 19 рисунків.

У вступі обґрунтовано вибір теми дослідження, сформульовано структурні компоненти – мету, завдання, об'єкт і предмет дослідження, наведено позиції наукової новизни одержаних результатів, представлено практичну значущість.

У розділі 1 «Проблема формування цінностей здорового способу життя в процесі фізичного виховання школярів» розкриваються теоретичні аспекти формування здорового способу життя дітей шкільного віку.

Аналіз наукових досліджень, які стосуються проблеми формування здорового способу життя в закладах загальної середньої освіти засвідчив необхідність пошуку інноваційних підходів до її вирішення. Одним із таких підходів є формування ціннісних орієнтацій, мотивації свідомого ставлення школярів до здорового способу життя.

Значна увага приділяється сучасним підходам підвищення рухової активності школярів, як фактору, який визначає якість життя людини.

Автором проаналізовано досвід формування здорового способу життя в зарубіжних країнах. Особлива увага приділяється застосуванню засобів фізичного виховання у різних формах фізкультурно-оздоровчих занять для формування свідомого ставлення до власного здоров'я.

Проведений аналіз літературних джерел дозволив визначити наукову проблему – обґрунтування теоретико-методичних засад формування цінностей здорового способу життя в процесі фізичного виховання у дітей шкільного віку.

У розділі 2 «Методи та організація дослідження» представлено методологію дослідження, розкрито та викладено основні напрями застосування теоретичних й емпіричних методів дослідження, подано відомості про контингент обстежених та етапи дослідження. Під час виконання дисертаційного дослідження використано такі методи дослідження: теоретичний аналіз й узагальнення даних науково-методичної літератури, загальнонаукові методи; педагогічні методи (педагогічне спостереження, педагогічний експеримент, педагогічне тестування); антропометричні; методи визначення функціонального стану, соціологічні методи; психолого-діагностичні; методи математичної статистики.

У розділі 3 «Характеристика сформованості здорового способу життя і фізичного стану школярів середнього та старшого шкільного віку у процесі фізичного виховання» визначено показники теоретичної підготовленості учнів 5-9 класів з предмету «Фізична культура», надана характеристика мотивів та інтересів школярів, дотримання факторів здорового способу життя, особливостей фізичної підготовленості та фізичного здоров'я дітей 10-17 років.

Тестування рівня теоретичних знань з предмету «Фізична культура» показало низький рівень теоретичних знань учнів 5-9 класів.

Слід зазначити, що найменшу складність викликають питання з розділу «Самоконтроль», а труднощі виникають з питань організації режиму дня, раціонального харчування та особливостей рухової активності.

З віком збільшується рівень теоретичної підготовленості, що є важливою умовою залучення школярів до різних форм фізкультурно-оздоровчих занять. У всіх вікових групах переважає значення мотиву «покращення здоров'я».

Дослідження мотивації дітей до занять фізичною культурою і спортом показало, що в залежності від вікової групи вона змінюється, але найбільша кількість школярів віддають перевагу мотиву «покращення здоров'я».

Значна кількість обстежених дітей займається спортом (56,8%), серед яких достатня кількість мають певні досягнення в спорті. Діти вважають, що відвідування тільки уроків фізичної культури не сприяє покращенню здоров'я і підвищенню рівня фізичної підготовленості.

Достатньо ретельно автором розкриті особливості ставлення дітей різних вікових груп до предмету «Фізична культура». Отримані дані дають можливість усунути недоліки в організаційно-методичному забезпеченні уроків фізичної культури та підвищити мотивацію до занять. Слід відзначити роль вчителя фізичної культури та зацікавленість предметом «Фізична культура» – 46,1% зазначили його вплив. У той же час тільки 47,7% батьків вважають, що фізична культура – це обов'язковий предмет.

У даному розділі також представлені результати дослідження, які стосуються дотримання дітьми здорового способу життя. Вивчення даного питання показало, що школярі не повною мірою використовують форми і методи, які сприяють формуванню здорового способу життя.

Дослідження фізичного розвитку показало, що майже всі обстежувані мають гармонійний фізичний розвиток. Аналіз показників фізичної підготовленості свідчить, що середні показники, виявлені при виконанні тестів на розвиток сили, спритності, гнучкості та статичної рівноваги. Високий рівень фізичної підготовленості не було виявлено у жодного школяра.

Визначення показників фізичного здоров'я показало, що більшість школярів 5-7 класів мають низький рівень, учні 8 класу – нижче середнього, 9-11 класів – середній.

Отримані дані дають підставу для обґрунтування сучасних підходів щодо формування здорового способу життя дітей шкільного віку.

У розділі 4 «Обґрунтування теоретико-методичних засад формування цінностей здорового способу життя у дітей шкільного віку в процесі фізичного виховання» розкриваються особливості формування ціннісних орієнтацій підлітків у процесі фізичного виховання.

Дослідження показало, що ієрархія цінностей від класу до класу змінюється. Загальний рейтинг термінальних ціннісних орієнтацій у хлопців показав, що на I місці – здоров'я, II – друзі, III – задоволення, IV – кохання, V – впевненість у собі. У дівчат на першому місці у рейтингу визначені друзі, II – здоров'я, III – задоволення, IV – кохання, V – цікава робота.

Загальний рейтинг інструментальних ціннісних орієнтацій у хлопців наступний: I місце – чесність, II – вихованість, III – відповідальність, IV – раціоналізм, V – освіченість. Дівчата на I місце поставили життєрадісність, II – сміливість у відстоюванні своєї думки, III – відповідальність, IV – раціоналізм, V – освіченість.

Дослідження показало, що формування та розвиток цінностей дітей залежить від сформованості ціннісних орієнтирів. Вони розуміють важливість і цінність власного здоров'я, але не використовують для його збереження необхідні форми та засоби.

У даному розділі автором на основі кореляційного аналізу досліджується взаємообумовленість термінальних і інструментальних цінностей окремо хлопців і дівчат усіх вікових груп. Окремі акценти зроблено на цінності «здоров'я».

Автором зроблений висновок, що цінність «здоров'я» як фактор формування цінностей фізичної культури є об'єктивною необхідністю, оскільки усвідомлення здорового способу життя допомагає спрямувати школярів на організацію власного життя.

Ціннісні орієнтації старшокласників розширюють межі їхнього розвитку. Одні цінності є для особистості вирішальними, інші – похідними. Вони не є визначеними один раз на все життя, а змінюються та перебудовуються протягом життя. Психологи зазначають, що у деяких випадках на перший план можуть виходити цінності, які зовсім не є основними регуляторами життя

Проведені дослідження виявили неадекватність самооцінки фізичної підготовленості учнів, що свідчить про необхідність включення до змісту

теоретичних занять теми – організації педагогічного контролю і самоконтролю учнів.

Автором проведений факторний аналіз, який дає повну характеристику компонентів, які впливають на формування ціннісних орієнтацій учнів.

Отримані дані свідчать про необхідність обґрунтування концепції формування цінностей здорового способу життя у процесі фізичного виховання.

У розділі 5 «Обґрунтування концепції «Формування цінностей здорового способу життя у процесі фізичного виховання школярів»» розроблено та експериментально перевірено концепцію формування цінностей в процесі фізичного виховання школярів. Визначено теоретико-методичні передумови (суспільно-історичні, соціально-педагогічні, особистісні, біологічні) формування концепції ЗСЖ. Проведено аналіз зарубіжного досвіду формування цінностей ЗСЖ у процесі фізичного виховання школярів.

В авторській концепції сформульовані ключові підходи (системний, аксіологічний, особистісно-орієнтований, діяльнісний, мотиваційний, когнітивний), принципи (гуманістичної орієнтації, пріоритетності потреб, мотивів та інтересів, всебічно розвиненої особистості, оздоровчої спрямованості, індивідуалізації) та напрями впливу (формування рефлексії досягнень, формування фізичного здоров'я, мотивації до здорового способу життя та формування ціннісних орієнтацій) концепції «Формування цінностей здорового способу життя» у процесі фізичного виховання школярів.

Концепція містить мету, завдання, алгоритм впровадження, організаційно-педагогічні умови та орієнтовну програму «Фізкультурно-спортивна діяльність у формуванні цінностей здорового способу життя».

Значна увага в даному розділі приділена алгоритму впровадження концепції, а саме розкриті організаційно-педагогічні умови реалізації концепції: напрями роботи закладів загальної середньої освіти, забезпечення якісної матеріально-технічної бази, впровадження орієнтованої програми «Фізкультурно-спортивна діяльність у формуванні цінностей здорового способу життя», оцінка за критеріями ефективності: мотиваційно-потребовий, емоційно-вольовий, когнітивний, діяльнісний.

Ефективність запропонованої концепції «Формування цінностей здорового способу життя в процесі фізичного виховання» визначалась за результатами формуючого експерименту, в якому брали участь учні 7-8 класів

Луцького закладу загальної середньої освіти №17. Був проведений порівняльний аналіз між контрольною і експериментальною групами за показниками: рівня теоретичних знань; наявності шкідливих звичок; відвідування занять з фізичної культури; залучення школярів до занять у спортивних секціях; особливості мотиваційних пріоритетів.

Визначення сформованості цінностей здорового способу життя у процесі фізичного виховання у дітей шкільного віку проводилось під час уроків з фізичної культури, в умовах сімейного кола та в позаурочних формах занять руховою активністю.

Автором запропонована комплексна система оцінювання, яка включає мотиваційно-потребовий, емоційно-вольовий, когнітивний та діяльнісний компоненти.

Отримані дані свідчать про ефективність концепції «Формування цінностей здорового способу життя в процесі фізичного виховання». В експериментальній групі у порівнянні з контрольною за всіма компонентами значно збільшилась кількість дітей, які підвищили свій рівень і перейшли до груп з достатнім та високим рівнем сформованості цінностей здорового способу життя.

У розділі 6 «Аналіз і узагальнення результатів дослідження» автором подано підсумки дисертаційного дослідження, охарактеризовано та узагальнено результати дисертаційної роботи, окреслено їх теоретичну і практичну значущість, висвітлено дискусійні питання, порівняно наукові дані, які отримав автор, із наявними в наукових і методичних джерелах.

Набули подальшого розвитку дані щодо підходів до здійснення школярами здоров'язберігаючої діяльності та обліку ними чинників ЗСЖ; наукових даних про структуру та зміст рухової активності сучасної шкільної молоді, рівень їх фізичної підготовленості; напрямів та результатів досліджень фізичного здоров'я та фізичного стану школярів; підходів до формування у школярів теоретичних основ ЗСЖ у процесі фізичного виховання, що включали застосування інтерактивних методів навчання.

До спектра абсолютно нових наукових даних, що складають базис наукової новизни дисертації, а також є результатом виконання системного аналізу та застосування практичного досвіду з проблеми дослідження, *належать*: обґрунтування концепції формування цінностей ЗСЖ в процесі фізичного виховання у дітей шкільного віку, яка відрізняється структурними

складовими, організаційно-педагогічними умовами реалізації концепції, алгоритмом впровадження та критеріями ефективності; обґрунтування алгоритму впровадження теоретико-методичних засад формування ЗСЖ в процес фізичного виховання школярів ЗЗСО та встановлення його ефективності; визначення взаємозв'язку між термінальною цінністю «здоров'я» підлітків та їх індивідуальними цінностями-стимулами, які формуються у віці 15 – 16 років і між ними з'являється причинно-наслідкові зв'язки, що свідчать про формування розуміння своєї здоров'яформуючої діяльності; визначення динаміки впливу факторів у процесі підліткового онтогенезу: ціннісні орієнтації, фізичний розвиток, фізична підготовленість та роботоздатність, самооцінка фізичного розвитку, які з віком мають різну вагу у різних класах як серед юнаків так і дівчат, що відкриває можливості для вибору і співвідношенню засобів теоретичної і практичної підготовки, організаційно-методичних умов, проведення процесу фізичного виховання в ЗЗСО, спрямованого на формування цінностей ЗСЖ учнів; визначення ієрархії термінальних та інструментальних цінностей юнаків і дівчат та розробка моделі їх ціннісних орієнтирів й поведінкових характеристик у віковому та статевому аспектах.

Висновки структурно повністю відповідають завданням дослідження та змісту основного тексту роботи, є логічними, доречними, їх об'єктивність не викликає сумніву. Робота також містить **додатки**, які доповнюють цілісність дисертаційного дослідження.

Загалом дисертаційна робота Бакіко Ігора Володимировича за темою: «Теоретико-методичні засади формування цінностей здорового способу життя в процесі фізичного виховання у дітей шкільного віку» написана українською мовою із дотриманням наукового стилю, що відзначається адекватним застосуванням термінологічного апарату. Робота є цілісною і характеризується тематичною повнотою та розкриттям головної наукової ідеї – формування цінностей здорового способу життя у процесі фізичного виховання дітей шкільного віку. Надані у роботі наукові та практичні положення логічні та достатньо обґрунтовані. Викладені ідеї та розробки, що належать співавторам чи іншим авторам, та критичний аналіз наукових поглядів інших авторів мають посилання на джерела.

Реферат відповідає змісту дисертації і розкриває основні положення дисертації.

Загалом позитивно оцінюючи дисертаційну роботу, звертаємо увагу на окремі недоліки і дискусійні питання.

Зауваження та дискусійні питання стосовно положень докторської дисертації:

1. У вступі необхідно було б більш ретельно розкрити напрями дослідження вчених щодо формування здорового способу життя у дітей шкільного віку.

2. У розділі 1.1. «Формування здорового способу життя школярів як актуальна потреба сучасного закладу загальної середньої освіти» недостатньо уваги приділено аналізу наукових досліджень щодо формування цінностей здорового способу життя у процесі фізичного виховання.

3. У висновках до першого розділу необхідно було б конкретизувати ступінь вирішеності наукової проблеми – формування цінностей здорового способу життя у процесі фізичного виховання в закладах загальної середньої освіти.

4. На наш погляд, деякі питання анкети для школярів були складними, наприклад, поняття сенситивних періодів розвитку рухових якостей. Дана тема не включена до теоретико-методичного розділу державної програми для 8-9 класів.

5. Не з'ясовано, чому автором для тестування теоретико-методичних знань була обрана програма для закладів загальної середньої освіти «Фізична культура, 10-11 класи. Профільний рівень», а не «Навчальна програма з фізичної культури для закладів загальної середньої освіти, 10-11 класи. Рівень стандарту»?

6. На наш погляд, не зовсім коректним для школярів є питання «Чи володієте Ви теорією фізичного виховання?». Дане питання включає доволі широкий спектр тем, тому складно зробити відповідь на дане запитання.

7. На с. 203, у таблицях 3.55 та 3.56 представлені результати показників фізичного розвитку та фізичної підготовленості дітей 10-17 років, однак в тексті дисертації аналіз показників кожної вікової групи не представлено, тільки узагальнені дані.

8. У розділі 5.3.5 «Досвід зарубіжних країн, як передумова формування концепції здорового способу життя в процесі фізичного виховання школярів» недостатньо повно розкриті особливості формування навичок здорового способу життя в умовах шкільного навчання.

9. У розділі 5.8 «Результати формуючого експерименту» зазначається, що формуючий експеримент проходив в два етапи – основний та підсумковий, однак на с. 369 представлені завдання формуючого експерименту та підсумкового етапу, а завдання основного етапу не розкрито. Також необхідно було б вказати тривалість кожного етапу формуючого експерименту.

10. На наш погляд, у десятому висновку недостатньо повно розкриті результати формуючого експерименту. Їх доцільно було б сформулювати в окремому висновку.

Висновок. Дисертаційна робота Бакіко Ігора Володимировича на тему: «Теоретико-методичні засади формування цінностей здорового способу життя в процесі фізичного виховання у дітей шкільного віку» є завершеним самостійним дослідженням, має наукову новизну стосовно вирішення актуальної науково-прикладної проблеми – формування цінностей здорового способу життя у процесі фізичного виховання у дітей шкільного віку.

Дисертаційна робота відповідає вимогам наказу МОН України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертації (зі змінами) і «Порядку присудження та позбавлення наукового ступеня доктора наук», який затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 17 листопада 2021 року № 1197 (п. 7, 9), а її автор Бакіко Ігор Володимирович заслуговує присудження наукового ступеня доктора наук з фізичного виховання та спорту за спеціальністю 24.00.02 – фізична культура, фізичне виховання різних груп населення».

Офіційний опонент:

доктор наук з фізичного
виховання та спорту, професор,
проректор з наукової діяльності
Придніпровської державної академії
фізичної культури і спорту
Міністерства освіти і науки України

Наталія МОСКАЛЕНКО

Підпис Москаленко Н. засвідчує,
Начальник відділу кадрів

Наталія ДЕМ'ЯНОВА

